

המציבא במוצב הפיקוד

מאז ששמעתי על חוויותיו של מנחם בגין במוצב הפיקוד של פעולה צה"ל בלבנון, וראיתי אותו מצולם אני פוחד.

אין דבר מפחיד יותר מאורח הרואה את עצמו לפתע כמצביא. מכל ההתמכרויות — לסמים, לאלכוהול, לסכנה — זוהי ההתמכרות המסוכנת ביותר. אי אפשר להיגמל ממנה. היא גוברת בליבו של אדם, והיא זקוקה למנה הולכת וגדולה לסיפוקה.

ואכן, התייחסו סועירה יותר לגבר מאשר זו — ההרגשה שאחזק מפיקוד על צעירים נעזים ושאתה מכוון את גורלם של בני אדם; קבלת הדיווחים על הצלחות וכישלונות ואבי-דוט; ההשתתפות מרחוק בגעש של מתח עליון, כי אשר הכל מונח על כפות המאזניים?

חיל מיקצועי מורגל לי כך משחר נעוריו. לגביו זהו מיקצוע, הוא עבר שלבים רבים עד שהגיע לדרגת הפיקוד העליונה. הוא מתייחס לזה כמו רופא לניתוח. ההרגל המיקצועי יוצר אצלו חיסון, אם כי גם הוא חש בחווייה.

אך אורח. המגיע אל החווייה המסעירה הזאת מן החיים המיפגתיים הפוליטיים, ששום דבר לא הכשיר אותו לכך — חוויית חזקה יותר לאין ערוך, ובמילא התמכרות מסוכנת הרבה יותר. מחלתי-לדות רבות מסוכנות הרבה יותר כשהן חוקפות גברים מבוגרים.

לכאורה רגיל בגין לאחריה על חיי אדם בקרב, מכיוון שיהיו כמפקד האירגון הצבאי הלאומי בימי המאבק, אבל אין זה דומה. מכיוון שחי או בהסוואה של אורח פשוט, לא היה במוצב הפיקוד. הוא היה מפקד פוליטי, לא צבאי. אמנם קיבל החלטות קשות — אני מניח שהחליט בעצמו על תליית שני הסמלים הבריטיים — אך לא היו אלה החלטות קרובות ממש. ויש הבדל עצום בין שיגור חוליות-מתחרת ובין הפיקוד על עוצבות גדולות של צבא.

ההיסטוריה מלאה בדוגמות של עסקנים פוליטיים, שהחלו מתחילים — כלפי עצמם, קודם כל — כמצביאים. השפעתם היתה, בדרך כלל, הרסנית. באחד מספריו סיפר וינסטון צ'רצ'יל באירוניה על התערבותו של לוד ג'ורג' או ראש ממשלת בריטניה, במהלכי הצבא במילי-חמת-העולם הראשונה. כך עלה על דעתו כי מיליוני חיילים מושבתים בחזית הצרפתית בימי החורף, ביגלל השלג והבוץ, דווקא בעונה המתאימה ביותר ללוחמה במרחב שלנו. על כן החליט לשגר בסתיו כמה אוצרות מחזית המערב למצריים, להטיל עליהן לכבוש את ארץ-ישראל וסוריה, ולחזור לצרפת בעוד מועד לחידוש הקרבות שם באביב. היה קשה לשכנע אותו כי דרושים כמה חודשים לביצוע עצם ההעברה של כמה אוגדות מחזית חזית, ובחזרה.

תיאור זה לא הפריע לצ'רצ'יל עצמו להתערב על כל צעד ושעל במהלכים הצבאיים של מלחמת-העולם השנייה, מטר העצות וההוראות שירד מלישכתו על קציני המטכ"ל, ועל המפקדים בשה, היה מיטרד בלתי-נסבל. צ'רצ'יל הגדיל או ללבוש מדי-צבא בכל הזדמנות. כמוהו עשה — להבדיל אלף הבדלות — אדולף היטלר, שמינה את עצמו כמפקד העליון של הורמאכט, ושהתבקש לקבל בעצמו את כל ההכרעות הצבאיות החשובות. (אגב, פרשנים צבאיים רבים סבורים שהוא, בניגוד לאזרחים אחרים, היה דווקא בעל כישרון בשטח זה, ושלא פעם צדק בוויכוחיו האינסופיים עם הקצינים המיקצועיים.) דויד כנגוריון לבש באטלידרס כשהופיע לפני חיילי צה"ל ונוער, ולא פעם התערב במילחמת-העצמאות בניהול הקרבות בפועל (כמו במערכת לטרון).

ועכשיו גם בגין? נסיגנו הצבאי היחיד היה כטוראי בצבא הופלני של הגנרל אנדרס. שחם שימש בתפקיד מתורגמן פולני-אנגלי. לשבת במוצב-פיקוד ולהיות שותף מקרוב לביצוע פעולה שהוא עצמו החליט עליה כראש-ממשלה וכשר-הביטחון — זוהי חווייה עמוקה, ואין זה פלא שהוא הירבה לדבר על-כך לאחר מכן, ומכיוון שכל אדם אוהב חוויות חזקות, עלולה לגבור בתת-ההכרה שלו התשוקה לחזור עליה שוב ושוב, ובממדים גדלים והולכים.

איוה ילד לא ראה את עצמו, בחלומות-ירבהקין, כמצביא דגול, המפקד על גייסות, הזוכה בתהילת-ניצח בספרי-ההיסטוריה? אלוהים ישמור!

מה אתה רוצה?

במקרה שלנו חל קילקול, טילפנתי למחלקת-השרות של החברה המייצרת. גברת צעירה ענתה לי. "גברתי, יש תקלה במקרה שלנו והייתי מבקש..." "שם?" שיטעה הגברת את דברי בגסות. "מסרתי את השם, רציני לבקש..." "כתובת?" שיטע אותי הקול. "מסרתי את הכתובת, תסלחי לי העניין הוא..." "מה אתה רוצה?" שיטעה הגברת, שיהתה את עצמה

בגין

לאחר-מכן, לפי בקשתי ובאירצון בולט, בשם "אמ"י". אמריקאית היתה פותחת בשיחה בשאלה: "במה אני יכולה לעזור לך, סר?" את שלוש המילים, "מה אתה רוצה?" פשוט אי-אפשר. להגיד באנגלית, בצרפתית, בגרמנית — או בעברית של בני-התרבות.

כעסתי על "אמ"י האלמונית, אך כעבור כמה דקות נרגעתי ושאלתי את עצמי: "במה היא אשמה? איך היא יכולה לדעת איך מדברים בני-התרבות?"

יתכן מאוד כי מעולם לא שמעה בבית שיח תרבותי, נראה כי גם לא שמעה סיגנון מעודן יותר מפי המורה, ובודאי לא מפי המפקדת בצבא.

וזהי הצרה. איכות-החיים מורכבת לא-מעט מעניינים קטנים שכאלה: שיחה בטלפון, התנהגות באוטובוס, יחסים במקום-העבודה. זוהי ריקמת החיים היומיומיים, ואנחנו חיים יום-יום.

פעם נתקלתי בניו-יורק בצלם-עיתונות ותיק, אשר ירד מן הארץ. שאלתיו לסיבת הדבר, "זה ביגלל האוטו-בוס", השיב, וכאשר ראה את התמיהה על פני הוסיף: "הגסות של האנשים, הרחיפות בתור, אי-התחשבות הכללית בנוכל, לא יכולתי לסבול עוד."

מה לעשות? בשעתו היה לי שיגעון, לא יכולתי לסבול את קטעי-השירה האידיטיים של הלהקות הצבאיות ושאר הלהקות.

אורי אנורי
איש יומן

ששודרו בסוף כל שעה בטלוויזיה. תוכנית-טלוויזיה רגילה בארצות-הברית וארצות אחרות אורכת 55 דקות, כדי להשאיר זמן לפירסומת. לנו אין עדיין, ברוך השם, פירסומת על המירקע, או סתמו את הפירצה באותם קטעי-זימרה מופקקים.

זה נראה לי כביזבוז משווע. במשך שנים הטרדתי את יצחק ליבני, שהיה אז מנכ"ל רשות-השידור, ואת שרי-התחבורה המתחלפים, בהצעה לנצל דקות יקרות אלה כדי להילחם בתאונות-הדרכים.

אמרתי להם: הגורם העיקרי לתאונות אינו הרצון הרע של הנהגים והולכי-הרגל, וגם לא אי-זהירותם והפקרותם. רוב הנהגים פשוט אינם יודעים לנהוג כראוי, אין הם יודעים כיצד לנהוג במצבים רבים. וגם הולכי-הרגל אינם מבינים את מיגבלות המכונית הנעה בכביש. קחו בכל יום תאונה אחת, תנו למומחה לנתח את סיבותיה בעזרת שירותים ושיחזור, הראו את תוצאות התאונה, ראינו את המעורבים בה, זה יהיה מעניין, זה יהיה חינוכי, זה יועיל.

לישמחתי, התקבלה ההצעה לבסוף. עכשיו אני מציע להכין סידרה דומה של תוכניות על פגישות יום-יום, כדי להראות לצופים כיצד אפשר להשיב בטלפון, להתנהג באוטובוס ובקולנוע, להתייחס ללקוחות, להנמיך את הקול במקום ציבורי, אם זה ייעשה בחן, מבלי להטיף ו"לחנך", בעזרת אנשים מושכים, זה ישיפע.

אם אין הילדים והמבוגרים שומעים שפה תרבותית בבית, בבית-הספר ובמקום-העבודה — הם יכולים לראות זאת בטלוויזיה, ואם יהיו בסידרה גברים ונשים שהצופה ירצה להזדהות עימם, הם יתחילו לנהוג כמוהם.

מחיר הסחורה

יש לי ידיד טוב בקאהיר, לבנוני בשם עבד-אלי-מגיד. הוא בן 27, גר בארמון קטן בשכונת זמאלק, והוא אחד האנשים הנבונים ביותר שהכרתי ימי. בפגישתנו האחרונה, לפני כמה חודשים, התגלגלה השיחה אל בעייתם של בני-העירוב האמריקאיים בטהראן, הם ישוחררו ערב הבחירות בארצות-הברית, אמר ירידי הצעיר בביטחון, ולגם בנחת מן הוויסקי שלו. "איך אתה יכול להיות בטוח?" תמהתי. "אה", אמר, "אתה אינך סוחר. זהו המיקצוע שלי." ירידי הוא איש-עסקים גדול, ועסקיו משגשגים בכל רחבי צי-הארץ הערבי.

ביקשתי הסבר.

"סוחר מוכר את סחורתו כשהוא יכול להשיג את המחיר הגבוה ביותר עבורה", פירט. "מחירם של בני-העירוב עולה בהתמדה. הוא יהיה גבוה ביותר בחודש האחרון לפני הבחירות. הנשיא קארטר יהיה מוכן או לשלם כל מחיר כדי להשיג מרשים. שיתרו בני-העירוב יהיה שווה לו הון, ואין גבול למה שנשיא אמריקאי יכול לשלם, כשהו כדאי לו.

"לעומת זאת, יום אחרי הבחירות לא יהיו בני-העירוב שווים אף עשירית ממחירם הקודם. הנשיא החדש — יהיה מי שיהיה — לא יהיה זקוק להישג מידי, והוא יהיה מוכן לשלם רק מעט. חומייני יודע זאת כמוני.

"לכן ימשכו האיראנים את העניין, הם סוחרים טובים מאוד, הקנאים האלה בעלי הזקנים, ימצאו כל מיני תירוץ פורמליים, אך ערב הבחירות יסתבר כי כל העניינים הפורמליים הסתדרו."

עכשיו אני עוקב בסקרנות אחרי הידיעות מטהראן. מסתבר כי יש פרלמנט חדש, והוא המוסמך להחליט בעניינם של בני-העירוב. שרי-החץ האמריקאי הודיע כי הוסרו כמה מיכשולים חשובים בדרך לפיתרון, נותרו עוד כמה שבועות.

לסקול את הנואפות

מה היה קורה במדינת-ישראל אילו השתלט בה מישטר של כפייה דתית מוחלטת? לא קל לדמין זאת. גם הפסימים שבינינו מתקשים להעלות על דעתם שילטון שבראשו יעמדו הרבנים משה לוינגר, חיים דרוקמן, מאיר ו/או קלמן כהנא והדרווישים המרקדים של גוש-אמונים.

אך מה היה קורה אילו קמה בארץ דיקטטורה של אריאל שרון, למשל, והוא היה מחליט, מטעמים לאומיים, כי יש לחזור אל המקורות ולהקים מישטר דתי? הן כבר ראינו את "אריק מלך ישראל" מרקד בחגיגה של גוש-אמונים, כשהוא חובש כיפה ונושא בזרועותיו ספר-תורה, ובכן, יש, יש דוגמה.

לאחרונה החליט הדיקטטור הצבאי של פאקיסטאן, מוחמד זיא-א-חאק, להקים במדינתו מישטר כזה. זיא נראה כקציני-צבא בריטי לכל דבר, במהדורה מיוזרית, הוא מדבר אנגלית, מגדל שפם אנגלי, נושא מקל-מפקד אנגלי, ולא במיקרה — הוא חונך בבית-ספר בריטי, עכשיו הוא החליט לחזור אל המקורות.

תוך כדי כך נתן זיא לה"ה שרון, לוינגר ושות' דוגמה לביצוע רפורמה כזאת. לנוחיותם, הנה כמה מן הצעדים של זיא (אני מעביר אותם למציאות הישראלית, כדי שהמועמדים המקומיים יוכלו ללמוד את הלקח, מבלי להתאמץ:

השילטון יפרסם אמנה בת 15 טעמים, כדי להחיש את הגשמתו של "אורח-חיים יהודי".

אחד מסעיפי האמנה יקבע כי תבוצע רפורמה יסודית בחינוך, תוכנית-הלימודים תשונה, ספרי-הלימוד יוחלפו, תקומנה אוניברסיטות מיוחדות לנשים, האוניברסיטות הקיימות תישמרנה לגברים בלבד.

תקים ועדה יהודית עליונה לביצוע רפורמה בתוכניות הרדיו והטלוויזיה.

יבטלו כל החוקים שמקורם במסורת המישפטית הבריתית, במקומם יבואו חוקים מעוגנים במישפט העברי, בכנסת, במועצות האזוריות וברשויות המקומות יינתן ייצוג קבוע לרבנים, שימונו על-ידי הרבנות הראשית.

מכריע בפקיח על הרפורמה החינוכית והמישפטית.

משרת השיפוט הרבנית תהיה מקבילה לבתי-המישפט פט האורחיים, כל ישראל יוכל לפנות אל בתי-הדין הרבנים ולתבוע את ביטולו של כל חוק הנוגד לדעתו את המישפט העברי, בית-הדין הרבני העליון יהיה מוסמך לבטל חוקים כאלה, לימוד השפות הזרות ב-בתי-הספר יבטל, מכיוון שזן פותחות פתח לתרבות זרה.

יונהגו העונשים הקביר עינם במקורות, כגון סקילת נואפות והומוסקסואלים, יוטל מעשר על כל הרכוש וה-הכנסה, לימיון המוסדות הדתיים.

חיי החברה והכלכלה יותאמו למיצות התנ"ך, למשל, ייאסר על הבנקים לגבות או לשלם ריבית, הבנק לא ילווה כסף בריבית, אלא יקנה מניות במיפעל הזקוק לכסף, האורה לא יפקיד את כספו בבנק תמורת ריבית, אלא יקנה בבנק מניה, אם זו תעלה בערכה, ירוויח.

קידום של פקידי הממשלה יהיה בהתאם לשיטה של ניקוד, שתתבסס על הערכת נאמנות לארצות-החיים היהודיים ומסוריים.

אם זה אפשרי בפאקיסטאן — מדוע לא אצלנו? אחרי ככלות הכל, אצלנו לא יהיה צורך להתחיל מהתחלה, כבר צעדנו כיברת-דרך לקראת ביצוע כמה מן הרפורמות האלה.

זיא